

~~izda jimrah mal-poeta Nisrani fil-gmiel u l-hena ta' dak li jistenna lir-ruħ
tajba 'l hinn mill-qabar.~~

~~M'hux ta' xejn li meta f'Dun Karm kien miet il-poeta, baqa' jsaltan il-
qassis. M'hux ta' xejn, li fuq is-sodda ta' mewtu, Dun Karm, sa kemm
felah, baqa' iġholli idu biex ibierek.~~

~~Bhal San Frangisk t'Assisi, qaddis poeta, hu seta' jsellem u jagħti
l-merħba lill-mewt, u jsejthiha oħt, u jbierek 'l Alla li baġħathielu.~~

~~*Benedetto sia mi Signore*~~

~~*Per nostra corporal sorella morte.*~~

~~Hekk nafu, u hekk nibqa' ngħożżu f'qalbi, lill-poeta nazzjonali tagħna.~~

KELMTEJN MA' DUN KARM

Ta' GIOVANNI CURMI, LL.D.

TIFTAKAR, Dun Karm, dik il-kamra ċkejna tal-Bibljoteka li kellha tieqa fuq *Strada Tesoreria*? Dik kienet l-uffiċċju tiegħek ta' assistent bibljotekarju. Qiegħed infakkrek fi żmien ilu ħafna, meta l-biċċa l-kbira tal-qarrejja ta' din ir-rivista ma kienu lanqas biss twieldu.

Kienet is-sena 1921: jiena kont għadni student l-Università fl-aħħar sena tal-ligi, u inti kont għadek kif il-ħaqt assistent direttur tal-Bibljoteka. Għalkemm kont nistudja l-ligi jiena kont nippreferixxi naqra kotba fuq il-letteratura, u għaldaqstant kont niġi ta' spiss il-Bibljoteka biex niehu xi ktieb għal qalbi.

Hawnhekk, Dun Karm, sirt nafek l-ewwel darba u qatt ma ninsa l-ġentilezza u l-paċenzja tiegħek. Inti kont tassew pingut għal Bibljotekarju: kont taf ħafna lingwi, kellek kultura kbira, gost artistiku tassew fin u sens morali mill-aqwa.

Darba waħda — tiftakar Dun Karm? — għajjattli ġewwa l-uffiċċju tiegħek u qrajtli poezija qasira li kont għadek kif ktibt. Anki jiena kont nikteb poeziji, u darba waħda, xi ġimgħa wara, kont ġibtlek poezija tiegħi u qrajthielek. Jiena kont nikteb bit-Taljan u, ngħidlek is-sewwa, kont nistenna li naqla' xi ċanfira minn għandek. Imma xejn ma kien hekk; anzi inti inkoraġġejtni biex inkompli nikteb.

Iż-żmien baqa' għaddej u aħna bqajna ta' spiss naqraw il-poeziji tagħna lil xulxin. Anki snin u snin wara, meta inti ma kontx iżjed assistent

biblijotekarju, bqajna dejjem nikkorrispondu. Jien nibgħat xi ktieb ġdid tiegħi lilek u int xi ktieb ġdid tiegħek lili.

Irrid nieqaf ftit, Dun Karm, fuq is-sena 1940: sena lejlet il-gwerra ma' l-Italja, sena li l-Malti mhux biss bħala lingwa uffiċċjali imma anki bħala lingwa letterarja kien rebaħ għal kollox il-gwerra kontra t-Taljan li, sa ftit żmien qabel kien lingwa uffiċċjali ta' Malta flimkien ma' l-Ingliš u l-lingwa tal-letteratura u tal-kultura tagħna.

Propriu f'dik is-sena jien kont stampajt hawn Malta ktieb tal-poeżiji bit-Taljan li kien jismu *Il Canzoniere della Bambina* u inti, Dun Karm, ftit qabel kont ktibt *Il-Jien u Lilbinn Minnu*. Bħas-soltu bghatna kopja tal-kotba tagħna lil xulxin u bħas-soltu int irrispondejtni bit-Taljan.*

Jiena naħseb li ma hawnx Malti ieħor li jhobb il-Malti u għandu raġun li jhobbu daqs kemm kont thobbu int u kellek raġun li thobbu haħna Dun Karm. B'dana kollu inti qatt ma ipprofittajt minn din l-imħabba li kellek għall-Malti biex tmaqdar u tkaşbar lil min għallavolja Malti kien jikteb b'ildna barranin. U dana forsi haħd ma jista' jgħidu u jippruvah daqsi.

Għaldaqstant bi pjaċir kbir aċċettajt fil-1954 li niġborlok fi ktieb il-poeżiji li inti kont ktibt bit-Taljan: u għamiltlek il-prefazzjoni minn qalbi, kif min qalbi qiegħed ngħidlek dawn iż-żewġ kelmiet.

Inti t-Taljan kont tipposedih tassew tajjeb. Kellna haħna Maltin ma' tul iż-żmenijiet li jiktbu bit-Taljan u b'Taljan mill-aħjar, imma jien nas-sigurak li inti kont fosthom mill-aħjar. Li kieku komplejt tikteb bit-Taljan stajt tikseb fama internazzjonali, imma inti għażilt li tikteb bil-Malti l-aħjar xogħlijiet tiegħek. Dan kien jeħtieġ li wieħed igħidu u qed niehu gost li qiegħed ngħidu jien. Għall-imħabba ta' l-ildnen Malti inti issagrifikajt il-fama tiegħek internazzjonali, imma rbaħt għal dejjem mingħajr ma tlabtha l-glorja ta' Poeta Nazzjonali.

Jiena żgur, Dun Karm, illi minn fejn int qiegħed tiehu gost tismagħni mhux għax qiegħed infahħrek – minn dan qatt ma mpurtak – imma għax għall-ewwel darba f'haġti qiegħed niktiblek b'dak l-ildnen li int ktibt bih *Il-Musbieħ tal-Mużew u Il-Jien u Lilbinn Minnu*.

* Din hi l-ittra ta' Dun Karm: "Dar is-Sliem, Sliema, 23 Aprile, 1940. Caro Giovanni, Nel pomeriggio di ieri mi arrivò la copia del tuo *Canzoniere della Bambina*. Lo lessi tutto d'un fiato. Prosit! Bello! È tutto poesia maltese in veste italiana, graziosa e bella come il sorriso della tua bimba. Sì, poesia maltese; perche già, in questa isola benedetta, ove tutto è riso di sole e tremolio di stelle, bocciuole di rose e visi tondeggianti di *pupe*, ma ove tutto è pensiero e sentimento cristiano, può scaturire e ingrossare quell'onda di casti amore coniugale e di carità paterna tanto bene espressa nei "bellissimi versi di papà". Con sinceri sallegramenti. Mons. C. Psaila."